

Jasper en Simon van Wijk

Bijna een jaar geleden nam familie Van Wijk uit Zuurdijk de nieuwe ligboxenstal met ruimte voor bijna vierhonderd koeien in gebruik. Bij de nieuwbouw stond het praktisch werken met een groot koppel en personeel centraal, maar ook koecomfort speelde een dominante rol.

eigenaren:	Arie, Annie, Jasper en Simon van Wijk
plaats:	Zuurdijk
melkquotum:	ca. 3,4 miljoen kg
veestapel:	380 stuks melkvee, 245 stuks jongvee
oppervlakte:	155 hectare
arbeid:	4 vak
productie:	lft. 5.01, 9920 kg melk, 4,19% vet, 3,53% eiwit
stalmaat:	93 meter lang, 34 meter breed
staltype:	3+3
ligboxen:	394, diepstrooiselboxen
kosten:	ongeveer 3300 euro per ligbox incl. tanklokaal en behandel- straat

Simon van Wijk:
'Je moet een koe niet te veel verwennen rond het afkalfproces, daar wordt ze lui van'

Jasper van Wijk: **'Alle afzonderlijke werkzaamheden kan één persoon uitvoeren'**

Praktisch werken en koecomfort

Eind 2008 verrees bij familie Van Wijk in Zuurdijk een nieuwe stal voor bijna vierhonderd melkkoeien. Vanuit een doordachte filosofie is niet gekozen voor automatisering, maar voor praktische looplijnen en nuttig koecomfort. Dat betekent onder andere wel diepstrooiselboxen, maar een klein strohok. De behandelstraat voor attentiekoeien is een in het oog springend detail.

tekst **Florus Pellikaan**

Twee uur na het melken en voeren is het bijna angstig stil in de omvangrijke, nieuwe ligboxenstal van familie Van Wijk in het Groningse Zuurdijk. Alleen het dichtvallen van een voerhek doorbreekt de stilte. Niemand zou op basis van de rust kunnen voorspellen dat er toch al circa 350 melkkoeien de stal, die ruimte heeft voor 400 koeien, bevolken. Daarmee is het eerste doel van de nieuwbouw – ruimte creëren voor de snel groeiende veestapel – benoemd, maar er is veel meer.

Toekomstgericht, praktische looplijnen, nuttig koecomfort en bouwen volgens Amerikaans concept. Dat waren de kernwoorden waarmee de broers Jasper (34) en Simon (33) van Wijk uit het Groningse Zuurdijk het ontwerp van hun nieuwe stal uitgedacht hebben. 'Het is voor ons een onderdeel van het hele bedrijfsplan, waar bijvoorbeeld eerder ook de aankoop van grond en quotum deel van uitmaakte', vertelt Jasper van Wijk. 'In de afgelopen tien jaar is het bedrijf meer dan ver-

dubbeld en met de huidige stalling kunnen we doorgroeien naar een jaarlijkse melkproductie van ruim vijf miljoen kilo. Maar dat willen we geleidelijk doen, want vergeet niet dat we afgelopen zomer door de lage melkprijs kwetsbaar waren.'

Amerikaans geörienteerd

'Onze ouders zijn destijds met tien koeien begonnen', verwijst Simon naar vader Arie (70) en moeder Annie (71) van Wijk, terwijl hij de geschiedenis van het bedrijf uiteenzet. 'Onze vader kende maar één woord: "groot". In 1983 telde het bedrijf al 850.000 kilo melkquotum en als een van de eersten kochten we quotum aan. Toen wij op achttienjarige leeftijd in het bedrijf kwamen, kregen we direct veel vrijheid. Het bedrijf is tot nu toe alle jaren gegroeid.'

In 2003 is er een nieuwe 2x20 zij-aanzijmelkstal met snelwisselsysteem gebouwd. In 2005 kocht Van Wijk een akkerbouwbedrijf met tachtig hectare grond aan, waarna een van de twee Groninger schuren is omgebouwd tot jong-

3

Twee Poolse medewerkers nemen driemaal daags de melkingen voor hun rekening

5

De hoofdstraat, waarover al het koevekeer plaatsvindt, loopt midden door de stallen

6

Diepstrooiselboxen functioneren naar tevredenheid

Selectiebox separeert attentiekoeien

Attentiekoeien komen vervolgens diagonaal achter elkaar in de behandelstraat te staan (rechts)

7

8

4 Plusvloer met om de 1,20 meter een mestsleuf

9 De ligboxen staan op een afstand van 1,10 meter

veestal met ruimte voor tweehonderd stuks in de leeftijdsklasse van tien weken tot veertien maanden.

Om welke bedrijfsuitbreiding het ook ging, altijd is er rekening gehouden met verdere bedrijfsontwikkeling en het praktisch huisvesten van een groot koppel. Inspiratie voor het ontwerp van de nieuwe stal deden Jasper en Simon van Wijk op grote buitenlandse bedrijven op. 'We zijn vooral georiënteerd op Canada en Amerika', vertelt Simon. 'Net zoals daar vaak voorkomt, staat ook bij ons de melkstal met wachtruimte voor tweehonderd koeien tussen de oude en de nieuwe ligboxenstal in, zodat er een H-motief ontstaat. Bij de bouw van de melkstal in 2003 hebben we daar al rekening mee gehouden. Al het koeverkeer gaat over de hoofdstraat die door het midden van de stallen loopt.'

Conform de oude stal is ook in de nieuwe stal gekozen voor een voergang in het midden vanwege een goed staloverzicht. De keuze is gevallen op het staltype 3+3 om de bouwkosten te drukken en de bouwkevel efficiënt te gebruiken.

Behandelstraat vervangt voerhek

Op de vraag waar beide broers het meest trots op zijn in hun nieuwe stal blijft het even stil. 'We hebben zelf niets uitgevonden, maar alle dingen op andere bedrijven gezien. Door die op een passende manier te verzamelen, zijn we nu vooral trots op het totaalplaatje. Door de huidige omvang van het bedrijf is het werk niet meer alleen te doen, maar alle afzonderlijke werkzaamheden kan één persoon uitvoeren', stelt Jasper.

'Het koeverkeer is bijvoorbeeld zo geregeld dat er tegelijkertijd een nieuwe groep naar de wachtruimte gedreven kan worden, terwijl een andere groep koeien die inmiddels gemolken zijn, terugloopt naar de stal (foto 5). Dat kruisingsmoment is belangrijk omdat het melken dan nooit stilstaat. Bovendien zijn de looplijnen simpel en dat is bij het werken met personeel belangrijk.'

Het koppel melkgevende dieren is gesplitst in drie groepen, waarvan één groep bestaat uit zestig nieuwmelkte koeien met eventueel een enkele probleemkoe. Deze groep krijgt propyleen door het rantsoen, dat verder voor alle melkkoeien gelijk is. Daarnaast is het de enige groep met een voerhek omdat behandelingen zich vooral in deze groep concentreren. 'Om in de overige groepen koeien te behandelen, te insemineren of te bekappen, hebben we gekozen voor een behandelstraat met plaats voor 22 koeien. Die vervangt het voerhek en is

bovendien veel gemakkelijker. Ga in zo'n koppel maar eens op zoek naar een bepaalde koe', stelt Simon.

'Na iedere melkbeurt separeert een selectiepoort in de terugloopgang de te behandelen koeien (foto 7). De koeien komen vervolgens diagonaal achter elkaar in de behandelstraat te staan, waardoor wij of de dierenarts de handelingen van achter een buis kunnen verrichten. Vooral bij het bekappen van koeien is een behandelstraat een groot voordeel ten opzichte van een separatieruimte. Achter de behandelstraat staat de bekapbox en met behulp van enkele hekjes drijf ik een koe vanuit de behandelstraat eenvoudig de box in.'

Diepstrooiselboxen

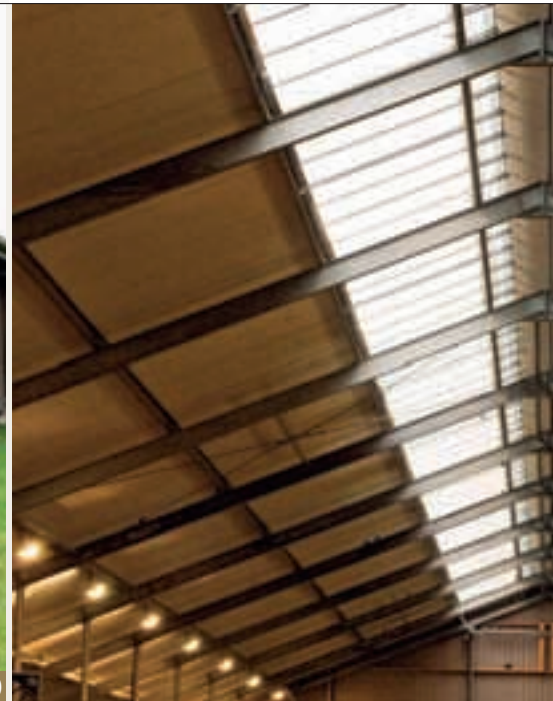
Naast het praktisch inrichten van de stal speelde koecomfort een duidelijke rol bij de keuzes. 'We zijn meer boer dan ondernemer', stelt Jasper. 'De koeien zijn ons heilig en wij doen een koe niet weg als haar kostprijs boven de melkprijs komt. We hebben al jaren een vervangingspercentage van ongeveer zeventien. Het aantal honderdtonners staat op zestien, het aantal tientonners op twee.'

Simon vult aan: 'Op dit moment telt het koppel vijftien koeien met een levensproductie van meer dan 70.000 kilo melk. Levensduur van de koeien wordt vanwege hoge opfokkosten dik betaald.' De gemiddelde productie van het koppel sterk gebouwde koeien ligt op 9920 kg melk met 3,53% eiwit.

De waarde die de broers aan koecomfort hechten komt het meest tot uitdrukking in de diepstrooiselboxen (foto 6). Door gaans vanwege het arbeidsaspect niet de meest voor de hand liggende keuze op grote melkveebedrijven. 'We waren het er snel over eens dat we geen matras of mat wilden. Daarmee hebben we slechte ervaringen, want ondanks dat wij drie maal daags melken lagen de koeien toch veel melk uit in de oude stal', vertelt Simon. 'En we hadden vrij veel last van kale hakken.'

Van Wijk werd in de keuze voor diepstrooisel alleen aan het twijfelen gebracht door andere mensen die stelden dat het te veel werk met zich meebracht. Jasper: 'Met een jaar ervaring kunnen we zeggen dat het wel meer werk is, maar dat het ons ook heel goed bevalt. Kale hakken en melk uitliggen komt niet meer voor. Om de strooiselkosten te drukken zijn we op zoek gegaan naar alternatieve producten en we mengen nu paardenmest met vlas en vullen de boxen één keer per week.'

De ligboxen staan op een afstand van

10

Drie meter hoge windschermen en vogelgaas in de zijwanden

Een ongewoon detail: de lichtstraat in de oversteeknok is

Een geïsoleerd dak en ventilatoren voor koecomfort bij warme dagen

In ieder spantvak hogedruklampen met wit licht

12 13

Het voergedeelte van de voergang is gecoat om broei te voorkomen

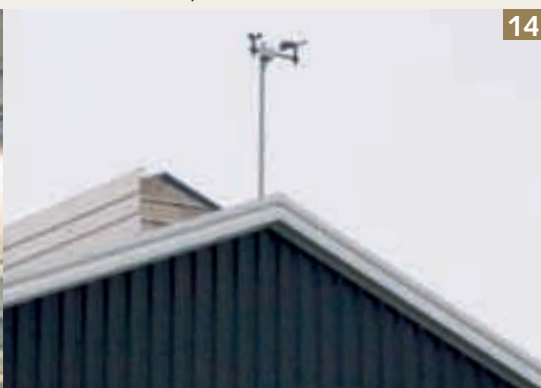
15

11

de onderliggende zijde

Een klimaatcomputer stuurt de windschermen aan

14

Haspel voor het schoonmaken van de hoofdstraat

16

1,10 meter. 'Koeien zijn de laatste jaren wel groter en langer geworden, maar nauwelijks breder. Een koe wil bij het opstaan bovendien naar voren bewegen, breedte zegt me niks', stelt Jasper. 'Achteraf gezien hadden we alleen het boxdek van een middenrij langer dan 4,60 meter moeten maken. Het type box maakt ons niet zoveel uit, maar het nadeel van deze Asconbox is dat je weinig kunt verstellen en dat kan met een zwaardende box wel. Dit type box is wel goedkoper en sterker.'

Wie op basis van de diepstrooiselboxen de conclusie getrokken heeft dat de broers Van Wijk de koeien in de watten leggen, heeft het fout. 'We kiezen alleen voor nuttig koecomfort. Een looppad van 2,5 meter tussen twee boxrijen en 4 meter achter het voerhek is meer dan genoeg. In de oude stal waren de looppaden niet breder en daar molken we ook 10.000 liter', stelt Simon.

Strohok is verwennen

Kritisch zijn de veehouders ook over grote strohokken. 'Wij zijn van mening dat je een koe niet te veel moet verwennen rond het afkalfproces, daar wordt ze lui van. Bij ons gaat een koe op het laatste moment in het strohok en na het afkalven gaat ze snel weer in het koppel. Bij goed voeren kan dat ook en het houdt de koe veel actiever. In het strohok zitten alleen koeien die op die dag gekalfd hebben en een keer een probleemkoe.'

Koecomfort heeft wel de doorslag gegeven bij de keuze voor een geïsoleerd dak en acht ventilatoren. 'Wanneer gaat het meestal mis met de koeien? In de zomer. Het loont om in deze risicoperiode te investeren. Datzelfde geldt voor de ventilatoren, die vooral van meerwaarde zijn de dag voordat er na een warme periode flink onweer komt. Vaak is het dan windstil met een hoge luchtvochtigheid. Bij het voorkomen van twee coligevalen zijn de ventilatoren al terugverdiend.' De meeste discussie binnen het stalontwerp is gevoerd over de vloer. Omdat het grote koppel koeien het jaarrond binnen blijft, moesten de broers vanuit wetgeving kiezen voor een emissiearme vloer. Een geheel dichte vloer of na ieder vloerelement van 1,20 meter een mestsluif waren de keuzeopties. 'Bij een dichte vloer heb je meer last van mortellaro, bij af en toe een mestsluif koekt de vloer zeker in de zomer snel aan omdat de urine direct wegloopt. We hebben uiteindelijk voor de plusvloer met om de 1,20 meter een mestsluif van 3,5 centimeter gekozen (foto 4), omdat we veel mest op de vloer niet aan kunnen zien.'

Over de vloer loopt een vaste mestschuif.

Binnen de dakconstructie is gekozen voor een lichtstraat over de totale lengte van de nok (foto 11). Alleen de positie van de lichtstraat binnen de oversteeknokstal is opmerkelijk. 'Normaal is de lichtstraat de overstekende dakplaat en op het dak wordt deze gemonteerd aan de kant waar de meeste wind en regen vandaan komen. Vanaf de zuidkant schijnt echter ook de meeste zon. Wij willen wel licht, maar geen zon in de stal, want juist met zon wordt het zo warm. De fabrikant heeft de oversteeknok daarom aangepast, zodat de onderliggende zijde bij ons de lichtstraat is.'

Ook aan de laatste details is er in de stal van Van Wijk gedacht. Zo is het voergeedeelte van de voergang gecoat om broei te voorkomen (foto 15). De hoofdstraat voor het koeverkeer die als roostervloer ook over de voergang loopt, is makkelijk schoon te maken met een zelfopwindbare haspel met waterslang (foto 16).

Jasper en Simon van Wijk hechten veel waarde aan het licht in de stal. Dat blijkt ook uit de keuze voor hogedruklampen met wit licht. 'Geel licht is heel onstabiel, daar word ik gek van', verklaart Simon de keuze. 'Omdat we drie keer per dag melken, werken we veel 's avonds en 's nachts. Dan moet je wel veel licht in de stal hebben. Daarnaast denken wij dat veel licht een positieve invloed op de koeien heeft, mensen hebben tenslotte ook vooral in de winter depressies.'

Weinig automatisering

Automatisering is in de nieuwe stal nauwelijks te vinden en daar hebben Jasper en Simon van Wijk een duidelijke verklaring voor. 'Bij het automatiseren van handelingen aan dieren word je zelf te makkelijk en ga je vertrouwen op het systeem en dat kan niet', stelt Simon. 'We hebben twee Poolse medewerkers in dienst, die bijna alle melkingen voor hun rekening nemen (foto 3).'

Alleen de drie meter hoge windschermen in de zijwanden worden door een klimaatcomputer automatisch bediend (foto 10 en 14). 'Negen van de tien keer is dat ook flauwekul, maar het is nuttig wanneer er in de zomer – zeker hier dicht bij de kust – onverwacht een bui opkomt. Droge boxen zijn een must', aldus Jasper.

De kosten van de stal inclusief de totale inrichting, het tanklokaal en de behandelstraat komen op ongeveer 3300 euro excl. btw. In de huidige stalling kan familie Van Wijk voorlopig vooruit en nog 2 miljoen kg melk groeien. |